

1. Referentie

Referentie	Dekkers, H., Claassen, A. & Portengen, R. (2001). Drop-outs per definitie kansloos? Een onderzoek naar het perspectief van zeer voortijdig schoolverlaters. <i>Pedagogische studiën</i> , 78, (3), 184-196.
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

In het kader van een grootschalig onderzoek naar schoolloopbanen en voortijdig schoolverlaten is een exploratieve studie uitgevoerd naar de situatie van zeer voortijdig schoolverlaters ofwel drop-outs in de jaren na het voortijdig verlaten van de school. In dit artikel wordt aandacht besteed aan de arbeidsloopbaan en - voor enkelen - de hernieuwde onderwijsloopbaan, maar ook de beleving en waardering van hun situatie komen aan de orde. Op basis van deze kenmerken wordt een typologie ontwikkeld. Vervolgens wordt in dit artikel de situatie van drop-outs belicht vanuit het perspectief van onderwijs, arbeidsmarkt en overheid. Vanuit die verschillende perspectieven kan de situatie van de onderscheiden typen als meer of minder problematisch worden beschouwd.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs, werk
Trefwoord(en)	Ambachtswerker, drop-outs, geldverdiener, onvrijwillig werkloze, spijtoptant, vrijwillig werkloze, vroegtijdige schoolverlaters

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	H. Dekkers, A. Claassen & R. Portengen Sectie Onderwijs en Educatie Faculteit der Sociale Wetenschappen Radboud Universiteit Postbus 9104 6500 HE Nijmegen Nederland Tel: +3124/ 361 25 02 of +3124/ 361 25 12 Fax: +3124/ 361 59 78 onderwijskunde@ped.kun.nl http://www.socsci.kun.nl/ped/owk/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Is het terecht dat voortijdig schoolverlaten in de onderzoeksliteratuur overwegend negatief wordt beoordeeld?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwalitatief onderzoek met mondelinge (face-tot-face of telefonisch) en schriftelijke interviews, open vragenlijsten
Onderzochte groep	39 leerplichtigen die in de eerste vier jaar van het voortgezet onderwijs verlaten waarvan 9 allochtonen

Bereik	/

7. Resultaten

Vroegtijdig schoolverlaten: negatief?	De meeste schoolverlaters waren in 1994 redelijk tevreden met hun toenmalige situatie. Het merendeel heeft werk of volgt weer een opleiding. 1 op 10 bevindt zich naar eigen zeggen in slechte omstandigheden. In 1995 is ongeveer driekwart tevreden, met name degene die werk hebben of nog een opleiding volgen. Enkele werklozen zeggen een concreet perspectief te hebben, enkele anderen verkeren nog steeds in slechte omstandigheden. Ruim de helft heeft geen spijt van het besluit om voortijdig met de school te stoppen, maar ongeveer het derde deel geeft nu te kennen dat het geen verstandige beslissing is geweest. De overgrote meerderheid is tijdens de derde meting tevreden met de huidige situatie. De onvrijwillig werklozen zijn naar verhouding vaker ontevreden met uitzondering van degenen onder hen die uitzicht hebben op een nieuwe baan. Verveling is de belangrijkste oorzaak van de ontevredenheid.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van de evaluatie van het onderwijsvoorrrangsbeleid (OVb). In de samenleving wordt vaak een negatief beeld opgehangen van vroegtijdige schoolverlaters. Vroegtijdige schoolverlaters kunnen vanuit verschillende perspectieven beschreven worden. Vroegtijdige schoolverlaters worden dan omschreven als: leerlingen die op een leeftijd waarop ze doorgaans nog leerplichtig zijn, zonder diploma het voortgezet onderwijs verlaten, waardoor zij over geen enkele kwalificatie voor de arbeidsmarkt zouden beschikken.

Voor de drop-outs wordt naar een verklaring gezocht. Deze wordt gezocht in de maatschappelijke achtergronden, voor wat betreft mislukkingen en ze wordt gezocht in individuele capaciteiten als het gaat om successen. Toch wordt er hoofdzakelijk aandacht besteed aan de achtergronden en de oorzaken van voortijdige schoolverlaters en nauwelijks aan de verdere carrières, waardoor het negatieve beeld domineert. In dit onderzoek wordt vooral het accent gelegd op de carrière na het schoolverlaten, waarbij vooral wordt gekeken vanuit het perspectief van de schoolverlater zelf. De meeste vroegtijdige schoolverlaters zijn tevreden met hun huidige situatie. Verveling is de belangrijkste oorzaak van de ontevredenheid. Tevredenheid hangt ook samen met het ambitieniveau. Wanneer werkenden onder hun ambitieniveau moeten presteren is er ontevredenheid. Zij hebben plannen om verder een opleiding te volgen. Werkenden met een tijdelijke baan, denken meer aan het krijgen van een vaste baan. Men wil er ook nog op drukken dat de tevredenheid met de huidige situatie niet betekent dat men er geen spijt van heeft. Vele drop-outs met spijtgevoelens hebben het onderwijs verlaten vanuit ' pushfactoren, afstotingsmechanismen (ongeluk, drugsverslaving, detentie). Ze merken nu dat ze zonder diploma moeilijk vast werk vinden. Bij de drop-outs die geen spijt hebben, zijn de ' pullfactoren, aantrekkingsmechanismen belangrijk. Zij vonden snel werk en vonden de praktijk een betere leerschool. Allochtonen hebben vaker meer spijt van het vroegtijdig schoolverlaten en beginnen vaker opnieuw met een opleiding, maar dit was niet noodzakelijk een positieve keuze. Vaak werd die keuze gemaakt omdat ze geen werk vonden.

Of de situatie van het voortijdig schoolverlaten problematisch moet beschouwd worden, hangt niet alleen af van hun situatie, maar ook van de wijze waarop zij hun situatie en de voorgeschiedenis daarvan beleven. Door de indeling naar arbeids- en onderwijsloopbanen te relateren aan de beleevingsaspecten kan men een typologie opstellen. Men krijgt dan vijf categorieën. De eerste categorie is de succesvolle ongeschoolde ambachtswerker. Ze hebben een stabiele arbeidsloopbaan opgebouwd, zonder bijscholing. Zij vinden geld verdienen belangrijk en hechten minder belang aan het vooruitkomen in de maatschappij. Een tweede categorie is de spijtoptant. Hierin vindt men jongeren terug, waarbij het voortijdig schoolverlaten niet tot een definitieve breuk leidt met het onderwijs. Sommigen hebben een stabiele onderwijsloopbaan ontwikkeld, bij anderen is dit nog niet het geval, maar ze vinden wel hun draai. Een derde categorie is de geldverdiener. Deze groep heeft ook geen bijscholing gevolgd, maar heeft ook geen stabiele arbeidsloopbaan. Het waren ook vaak probleemleerlingen, die op cognitief vlak niet meekonden. Sommigen zijn tevreden met hun baan, anderen niet. Ze hebben niet echt een

toekomstperspectief. Een voorlaatste groep is de vrijwillige werkloze. Dit zijn vooral meisjes die zich richten op het gezinsleven. Ze zijn tevreden met hun situatie. Een laatste groep is de onvrijwillige werkloze. Hier vindt men de werkzoekenden die moeilijk plaatsbaar zijn in het arbeidsproces. Ze willen graag aan de slag, soms in combinatie met een opleiding. De meeste zijn ontevreden. Ze vervelen zich thuis. Ze zijn niet echt tevreden met hun huidige situatie.

Deze resultaten kan men nu ook bekijken vanuit de verschillende perspectieven. Vanuit het onderwijsveld zijn de onderzoeksresultaten nogal teleurstellend. Alleen de spijtoptant gaat zich bijscholen tot het niveau van de startkwalificaties. Vanuit het perspectief van de arbeidsmarkt zien we dat de succesvolle ongeschoolde ambachtswerker positief wordt beoordeeld. Vanuit het perspectief van de leerling wordt vooral een positief beeld naar voor geschoven. Dit voor de categorieën: succesvolle ongeschoolde ambachtswerker, de spijtoptant en de vrijwillig werkloze. Bij de geldverdiener is het beeld wisselend. Een laatste, overkoepelend perspectief is het perspectief van de overheid. De overheid wil zich opstellen als een neutrale instantie, die haar oor te luisteren legt in het maatschappelijke veld. De overheid introduceerde de primaire startkwalificatie. Leerlingen die het onderwijs vroegtijdig verlaten zonder het niveau van de startkwalificaties behaald te hebben, worden op langere termijn als onvoldoende gekwalificeerd voor de arbeidsmarkt beschouwd. Omdat leerlingen toch voldoende gekwalificeerd zouden zijn, werd de primaire startkwalificatienorm ingevoerd. Deze maatregel kwam ten goede voor de leerling en de werknemer. Er was geen weerstand. Toch zien we dat de praktijk weerbarstiger is dan de theorie en dat heel wat drop-outs toch werk vinden.

Uit het onderzoek komt men te weten dat voortijdige schoolverlaters sterk van elkaar verschillen in hun verdere carrière en hun beleving ervan. Het eenzijdig negatief beeld, zoals in de literatuur vaak gepresenteerd, behoeft bijstelling.